

Beslisnota voor de raad

Datum 17 april 2019

Openbaar

Onderwerp Concept-startnotitie Regionale Energiestrategie West-Overijssel
Versienummer 1.0

Portefeuillehouder H.M.M. Schuttenbeld
Informant Christian Voortman
Afdeling Ruimte en Economie
Telefoon (038) 498 4059
Email C.Voortman@zwolle.nl

Financiële gevolgen

Betreft doel 6.4.1 We bevorderen dat Zwolle op termijn energieneutraal is
Begroting wijzigen Nee
Dekking ten laste van

Bijlagen

1. Concept-startnotitie Regionale Energiestrategie West-Overijssel

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

- 1 Conform het aanstaande Klimaatakkoord mee te werken aan een Regionale Energiestrategie, binnen de VNG-regio West-Overijssel;
- 2 Daartoe als 1^e stap in te stemmen met de concept-startnotitie Regionale Energiestrategie West-Overijssel .

Datum 17 april 2019

Inleiding

De Energietransitie heeft effecten op alle schaalniveaus: lokaal, regionaal, provinciaal, nationaal en zelfs internationaal. Energiesystemen en netwerken houden niet op bij de grenzen van gemeenten. De opgave is zo groot dat deze alleen in gezamenlijkheid gerealiseerd kan worden. Samenwerking in regionaal verband biedt de mogelijkheid om met de regio afspraken te maken over de inzet van energiebronnen, zorgvuldige afwegingen te maken, zoals het aansluiten op specifieke kenmerken van gebieden, het combineren van opgaven en investeringen met andere opgaven en zuinig en meervoudig ruimtegebruik. Zodanig dat de regio er vanwege de Energietransitie op vooruit gaat in economisch en sociaal opzicht en dat de leefbaarheid wordt vergroot. Dat vraagt een brede blik, begrip voor elkaar en de bereidheid om soms over de eigen schaduw te stappen. Stad en ommeland verbinden, ernaar streven dat ze elkaar versterken. En alles in het werk stellen om het regionale belang te dienen. Alleen dan kunnen we de nationale doelstellingen realiseren.

De koepels (VNG, IPO en UvW) hebben aangeboden, als onderdeel van het klimaatakkoord, om via Regionale Energiestrategieën (RES) de nationale opgave voor de Gebouwde Omgeving (met name de warmtetransitie) en de opwek van hernieuwbare energie op land te organiseren. Dit met het doel om (conform kabinetsbesluit) in 2030 49% CO2 reductie te realiseren.

De gemeenten zijn in 30 regio's ingedeeld, waarbij de VNG-indeling is gehanteerd. Overijssel is verdeeld in 2 regio's, de Regio Twente en de Regio West-Overijssel. In feite kan hiermee gebruik worden gemaakt van de structuur die we al kennen vanuit de Alliantie Nieuwe Energie Overijssel, waarbij deze zich richt op de kortere termijn en de RES op de langere termijn (2030, met een doorkijk naar 2050).

Het is de bedoeling dat elke regio komt tot een gezamenlijke invulling van de beoogde bijdrage aan de nationale klimaatopgave en ook als regio dit aanbod aanlevert aan het Nationaal Programma RES. In december 2019 wordt getoetst of de regio's gezamenlijk de nationale doelstellingen halen, of dat er nog een opgave resteert. De eventuele restopgave wordt, met een nog te ontwikkelen verdeelsystematiek, vertaald naar additionele opgaves voor regio's. Regio's die een additionele opgave krijgen, dienen deze te verwerken in hun RES. In juni 2020 moet iedere regio zijn RES finaal opleveren..

Wat is de RES:

- een instrument om ruimtelijke inpassing te organiseren met een optimale balans tussen de bijdrage aan de Energietransitie, de ruimtelijke kwaliteit, de maatschappelijke acceptatie en maatschappelijke kostenefficiency;
- een manier om langjarige samenwerking tussen alle regionale partijen te organiseren, onder andere bij de voorbereiding en de implementatie van projecten. Op de schaal van Overijssel is deze er al, via de Alliantie Nieuwe Energie Overijssel. Daar kan op worden voortgebouwd;
- een product waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen zij zal halen en op welke termijn;
- de strategie die de regio hanteert om deze energiedoelstellingen te bepalen en te behalen.

Om dit proces te organiseren is een concept- startnotitie (zie bijlage) opgesteld door het Bestuurlijk Platform Energietransitie West-Overijssel, de 1^e stap in dit proces. Deze wordt met dit voorstel ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad, gelijktijdig met de 10 andere gemeenten, de provincie en de waterschappen. Daarna kan de definitieve startnotitie worden opgesteld.

Datum 17 april 2019

Direct na ondertekening van het Klimaatakkoord, na instemming door het parlement, wordt de definitieve startnotitie ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap.

Tot slot is het de inzet van het college dat er in de definitieve startnotitie meer scherpte komt in de governance, over de rollen van raad en college en over het mandaat waarmee een ieder deelneemt. Het is van belang dat hier meer duidelijkheid over komt, zeker wanneer er in een latere fase besluiten genomen moeten worden over het bod en de RES.

Beoogd effect

Dit voorstel beoogt enerzijds de meerwaarde te laten zien van regionale samenwerking, de plek van de RES daarbinnen en de betekenis voor Zwolle. Anderzijds wordt met de concept-startnotitie het formele startsein gegeven en een kader geboden waarbinnen in West-Overijssel gewerkt gaat worden.

Argumenten

1.1 Opgave vraagt ook een regionale benadering

De opgave is zo groot dat deze alleen in gezamenlijkheid gerealiseerd kan worden. Energiesystemen en netwerken houden niet op bij de grenzen van gemeenten. Samenwerking in regionaal verband biedt de mogelijkheid om met de regio afspraken te maken over de inzet van energiebronnen, zorgvuldige afwegingen te maken, zoals het aansluiten op specifieke kenmerken van gebieden, het combineren van opgaven en investeringen met andere opgaven en zuinig en meervoudig ruimtegebruik. Zodanig dat de regio er vanwege de Energietransitie op vooruit gaat in economisch en sociaal opzicht en dat de leefbaarheid wordt vergroot. Dat vraagt een brede blik, begrip voor elkaar en de bereidheid om soms over de eigen schaduw te stappen. Stad en ommeland verbinden, ernaar streven dat ze elkaar versterken.

1.2 De regio West-Overijssel komt voort uit de VNG-indeling

Voor de RES zijn de gemeenten in 30 regio's ingedeeld, volgens de indeling die de VNG hanteert. Dat betekent voor de provincie Overijssel 2 regio's, Twente en West-Overijssel. Daar werken we aan mee en sluit aan bij de samenwerking die er al is vanuit de Alliantie Nieuwe Energie Overijssel. Tegelijkertijd zijn we ons er van bewust dat er meer samenwerkingsverbanden zijn waarmee wordt gewerkt. Zie daarvoor bijlage 2. Dat kan prima naast elkaar, zo lang er goed afgestemd wordt met deze samenwerkingsverbanden en de aangrenzende RES-regio's.

1.3 De RES helpt het Zwolse Plan van Aanpak Energietransitie en andersom

Wat heeft Zwolle de RES te bieden?

- Belangrijkste is dat we onze inspanningen zullen leveren om de doelstellingen te realiseren, zoals deze zijn verwoord in het Plan van Aanpak Energietransitie, de 25-25-25 ambitie voor Zwolle;
- Zwolle heeft al een aantal bouwstenen voor de Regionale Energiestrategie ontwikkeld. Er is een door de raad vastgestelde Energiegids en er ligt een door de raad vastgestelde warmteverkenning die uitgewerkt gaat worden tot een Warmtetransitievisie, Allemaal onderdelen die opgenomen kunnen worden in de RES. De kennis die we ontwikkeld hebben gedurende de afgelopen jaren brengen we in;

Datum 17 april 2019

- In een aantal gebieden wordt al regionaal samengewerkt, mede op initiatief van Zwolle. Bijvoorbeeld met Dalfsen, Staphorst en Zwartewaterland en nog een heel aantal partijen rond Tolhuislanden en Hessenpoort aan een Energie-hub. Goed beschouwd wordt daar gewerkt aan een mini-RES of een deel-RES. Dat gaat ook als een onderdeel van het bod uitgewerkt worden. De Energie-hub - met alle investeringen die er nodig zijn om het elektriciteitsnetwerk van voldoende capaciteit te voorzien - heeft een regionale functie. Het initiatief van Zwolle om geothermie als bron in te zetten kan een katalysator zijn voor omliggende gebieden om dit voorbeeld te volgen en de potentie van geothermie optimaal te benutten en daarmee regionaal effect te hebben;
- Genoemd werd al dat het de visie van Zwolle is om de Energietransitie als motor te zien voor economische ontwikkeling. Zwolle heeft in dat opzicht ook een regionale functie waar het gaat om het bieden van werkgelegenheid, plekken waar ondernemers, starters en start-ups zich kunnen vestigen. Zie bijvoorbeeld LAB038 op het Enexis-terrein.

Wat heeft de RES Zwolle te bieden?:

- De RES (middellange en lange termijn) ligt in het verlengde van de inspanningen en doelen voor de kortere termijn en kan deze daarmee versterken. Zie het voorbeeld hiervoor van de ontwikkeling van de Energie-hub op Hessenpoort en Tolhuislanden. De RES kan de extra urgentie veroorzaken om door te pakken, omdat de RES laat zien dat het in het gezamenlijk belang van de regio wordt gerealiseerd;
- De RES biedt het platform om voorbij het eigen belang te kijken en het belang van de regio als uitgangspunt te nemen. Dan gaat het niet meer over elkaars opgave oplossen of afschuiven, maar om begrip te hebben naar elkaar en alles in het werk stellen om het regionale belang te dienen. De RES creëert urgentie en het kader om dat te doen.
- De RES versterkt de samenwerking binnen de Alliantie Nieuwe Energie Overijssel, die zich op de periode tot 2023 richt. De partners die hier aan werken zijn voor een groot deel dezelfde als die gaan werken aan de RES. Ook hier wordt gezien dat de inzet moet zijn parallel te werken en de RES de uitvoering moet gaan versnellen en voorsorteert op de periode na 2023.

2.1 Een startnotitie als formeel startsein

11 gemeenten gaan gezamenlijk met een aantal andere partijen een proces aan voor de ontwikkeling van de RES West-Overijssel. Dan is het goed met elkaar een kader af te spreken waarbinnen gewerkt gaat worden en waar een ieder zich aan kan vasthouden en elkaar op kan aanspreken. Het document hiervoor is de bijgevoegde concept-startnotitie Regionale Energiestrategie West-Overijssel.

2.2 Uitgangspunten geven richting

Begonnen is het met opstellen van een aantal uitgangspunten, waar iedere deelnemende partij zich in kan vinden en waar zij elkaar aan kunnen houden. Deze uitgangspunten geven richting aan het te volgen proces. Het gaat om de navolgende:

- De opgaven voor de Energietransitie in de regio worden zoveel mogelijk integraal benaderd. De RES streeft naar een optimale balans tussen de bijdrage aan de Energietransitie, de ruimtelijke kwaliteit, de maatschappelijke acceptatie en maatschappelijke kostenefficiency;

Datum 17 april 2019

- Vanuit de lokale context wordt trapsgewijs toegewerkt naar een regionaal bod. Begonnen wordt met het inventariseren per gemeente van ambities en voorgenomen plannen. Via het in kaart brengen van het potentieel voor elektra en warmte en de vergelijking daarvan met de consequenties van individuele ambities en voorgenomen plannen, wordt opgewerkt naar een regionaal bod;
- Dit alles met aandacht voor maatschappelijke acceptatie en maatschappelijke kostenefficiency. Juist vanwege dit spanningsveld is het nodig aan de voorkant de volgende spelregels met elkaar af te spreken:
 1. De RES is gebaseerd op lokale regie in een regionaal proces van samenwerking;
 2. De vastgestelde RES is voor alle bestuurlijke partijen uitgangspunt voor de omgevingsvisie, de warmtevisie en de wijk- en omgevingsplannen.
 3. Samen uit, samen thuis;
 4. Voor het geval we het niet met elkaar eens kunnen worden, stellen we een escalatiemodel vast
 5. We spreken elkaar aan op ieders bijdrage aan de RES, waarbij gezocht wordt naar een weging tussen lasten en lusten die recht doet aan de kwaliteiten van West-Overijssel.
- Iedere bestuurlijke partner in de RES heeft een eigen context. Het is aan de betreffende portefeuillehouder, respectievelijk het College en/of het Dagelijks Bestuur om te bepalen op welke wijze de RES besproken wordt in de gemeenteraad, provinciale staten of algemeen bestuur van het waterschap. Het besluitvormingsproces kent drie momenten die gezamenlijk worden doorlopen: de startnotitie, het bod en de RES. Daarnaast zullen er in RES-verband ook een aantal informatierondes worden georganiseerd gedurende het proces.

2.3 Complex proces, afspraken over besluitvorming

De organisatie van de RES is zo ingericht dat de besluitvorming over de concepten plaatsvindt in het Bestuurlijk Platform Energietransitie West-Overijssel. Hierin zijn alle gemeenten in West-Overijssel, de provincie Overijssel en de waterschappen vertegenwoordigd, aangevuld met de netbeheerders in een adviserende rol. Het bestuurlijk platform stelt het bod en de RES in de vorm van een concept besluit vast. Het besluit over “het bod” van de RES moet minimaal vastgesteld zijn door de Colleges van B&W, Gedeputeerde Staten en Dagelijks Bestuur van de Waterschappen. Het is een keuze om “het bod” voor te leggen aan de gemeenteraden, algemeen besturen en Provinciale Staten. Het bod wordt ook aan het landelijke programma RES aangeboden. De uiteindelijke bevoegdheid om in te stemmen met de definitieve RES ligt bij de gemeenteraden, Provinciale Staten, en de Algemene Besturen van de waterschappen in West-Overijssel.

Risico's

Hoewel het nu nog gaat om de concept-startnotitie kunnen we ons al wel een aantal risico's voorstellen die zich voor kunnen gaan doen tijdens het proces om te komen tot een RES voor West-Overijssel.

Alles is onder voorbehoud van behandeling in de Tweede Kamer van het Klimaatakkoord. Dat kan betekenen dat de startnotitie moet worden aangepast. Daarom is het nu ook nog een concept. Gezien de korte doorlooptijd (een half jaar) die de regio's krijgen om hun bod neer te leggen en het van belang is om voldoende tijd te hebben voor communicatie en behandeling in gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen waterschappen wordt nu al wel met het proces gestart. Immers, ook zonder een RES is regionale samenwerking van meerwaarde.

Datum 17 april 2019

Die korte doorlooptijd is een risico op zichzelf, zeker bij dit soort transitithema's die onvoorspelbaar verlopen. Betekent dat we slim moeten zijn in het ontwikkelen van de RES, gebruik maken van wat er al is, zowel aan beleidsstukken, als van lopende processen, als van netwerken, als van communicatiekanalen, etc. Werk met werk maken dus. Zo is het proces ook ingericht.

Het moet ook wel slim, want de (ambtelijke) capaciteit om het werk voor de RES te doen is in principe dezelfde als die nodig is om de eigen agenda uitgevoerd te krijgen. Weliswaar komt er budget vanuit het Rijk en springt de provincie Overijssel/Alliantie Nieuwe Energie Overijssel bij. Desondanks zullen we hier scherp op moeten zijn.

Financiën

Het Nationaal Programma RES komt met een verdelvoorstel voor de ondersteuning van de RESsen in Nederland. Middelen die beschikbaar komen, worden uitgekeerd na ondertekening van het Klimaatakkoord. Vooruitlopend hierop heeft de provincie Overijssel kenbaar gemaakt dat zij bereid is om zich garant te stellen voor de RES West Overijssel (en RES Twente) ter hoogte van €4 ton voor elke RES. Hiermee kan, in afwachting van de verdeling van het landelijk budget, gestart worden met de ontwikkeling van de RES.

Communicatie

Uitgangspunt is dat de RES wordt ingepast in de lokale communicatie rond de Energietransitie. In ons geval is de manier waarop wij als Zwolle communiceren met onze inwoners, bedrijven en instellingen leidend. Waar nodig en wenselijk kan de regionale component worden meegenomen. Dan is het wel van belang om daar een duidelijke kernboodschap bij te hebben. Dit deel wordt vanuit de RES intensief ondersteund.

Vervolg

Besluitvorming in de gemeenteraad (en die van de 10 andere gemeenten, de provincie en de waterschappen) wordt verwerkt in de definitieve startnotitie. Direct na ondertekening van het Klimaatakkoord wordt de definitieve startnotitie ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap.

Openbaarheid

Dit voorstel is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris